EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

10. jaanuar 2008 *

Kohtuasjas C-70/06,

mille ese on EÜ artikli 228 alusel 7. veebruaril 2006 esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi,

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: X. Lewis, A. Caeiros ja P. Andrade, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

hageja,

versus

Portugali Vabariik, esindajad: L. Fernandes, P. Fragoso Martins ja J. de Oliveira, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

kostja,

* Kohtumenetluse keel: portugali.

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja esimees P. Jann, kohtunikud A. Tizzano (ettekandja), R. Schintgen, A. Borg Barthet ja E. Levits,

kohtujurist: J. Mazák,
kohtusekretär: vanemametnik M. Ferreira,

arvestades kirjalikus menetluses ja 5. juulil 2007 toimunud kohtuistungil esitatut,

olles 9. oktoobri 2007. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Euroopa Ühenduste Komisjon palub oma hagis Euroopa Kohtul:

– tuvastada, et kuna Portugali Vabariik ei ole võtnud vajalikke meetmeid 14. oktoobri 2004. aasta otsuse kohtuasjas C-275/03: komisjon *vs.* Portugal (kohtulahendite kogumikus ei avaldata) täitmiseks, siis on Portugali Vabariik rikkunud EÜ artikli 228 lõikest 1 tulenevaid kohustusi;

– kohustada Portugali Vabariiki maksma komisjonile ühenduste omavahendite kontole trahvi 21 450 eurot iga eespool viidatud kohtuasjas komisjon *vs.* Portugal tehtud otsuse täitmisega viivitatud päeva eest alates käesolevas kohtuasjas otsuse tegemise kuupäevast kuni viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Portugal täitmise kuupäevani; ning

– mõista kohtukulud välja Portugali Vabariigilt.

Õiguslik raamistik

2 Nõukogu 21. detsembri 1989. aasta direktiivi 89/665/EMÜ riiklike tarne- ja ehitustöölepingute sõlmimise läbivaatamise korra kohaldamisega seotud õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta (EÜT L 395, lk 33; ELT eriväljaanne 06/01, lk 246) põhjendused 3, 4 ja 6 näevad ette:

„riigihangete avamine ühenduse konkurentsile teeb vajalikuks oluliselt suurema läbipaistvuse ja mittediskrimineerimise tagamise; selle tuntava mõju saavutamiseks tuleb riigihankeid käsitleva ühenduse õiguse või seda rakendavate siseriiklike õigusnormide rikkumise puhuks sätestada tõhusad ja kiired abinõud;

tõhusate abinõude puudumine või olemasolevate abinõude puudulikkus teatavates liikmesriikides takistab ühenduse ettevõtjaid tellija asukohaliikmesriigis pakkumisi esitamast; seetõttu peavad asjaomased liikmesriigid selle olukorra parandama;

on vaja tagada vastava korra olemasolu kõikides liikmesriikides, et võimaldada ebaseaduslike otsuste kõrvalejätmist ja kahju hüvitamist rikkumise tõttu kahju kannatanud isikutele".

3 Direktiivi 89/665 artikli 1 lõige 1 sätestab:

„Liikmesriigid võtavad seoses direktiivide 71/305/EMÜ ja 77/62/EMÜ reguleerimisalasse kuuluvate riigihankelepingute sõlmimise menetlustega vajalikud meetmed tagamaks, et tellijate otsuseid saaks läbi vaadata tõhusalt ning eelkõige võimalikult kiiresti […] põhjusel, et kõnealused otsused on vastuolus riigihankeid reguleeriva ühenduse õigusega või seda õigust rakendavate siseriiklike eeskirjadega."

4 Direktiivi 89/665 artikli 2 lõike 1 sõnastuse kohaselt:

„Liikmesriigid tagavad, et seoses artiklis 1 kindlaksmääratud läbivaatamise korraga võetavad meetmed sisaldavad järgmisi volitusi:

[…]

c) maksta kahjutasu isikutele, kellele on rikkumisega kahju tekitatud.”

Kohtuasja taust

Kohtuotsus komisjon vs. *Portugal*

5 Eespool viidatud kohtuasja komisjon *vs.* Portugal resolutiivosa punkti 1 kohaselt sedastas ja otsustas Euroopa Kohus, et:

„Jättes kehtetuks tunnistamata 21. novembri 1967. aasta dekreetseaduse nr 48 051, millega seatakse kahjutasu maksmine isikutele, kellele on tekitatud kahju riigihangetealaste ühenduse õigusnormide või nende ülevõtmiseks kehtestatud siseriiklike õigusnormide rikkumisega, sõltuvusse süü või tahtluse tõendatusest, on Portugali Vabariik rikkunud direktiivi 89/665 […] artikli 1 lõikest 1 ja artikli 2 lõike 1 punktist c tulenevaid kohustusi.”

Kohtueelne menetlus

6 Komisjon palus 4. novembri 2004. aasta kirjas Portugali Vabariigil teatada, milliseid meetmeid on ta võtnud või kavatseb võtta selleks, et muuta siseriiklikku õigust ja seega täita eespool viidatud kohtuotsust komisjon *vs.* Portugal.

7 Portugali Vabariik teatas 19. novembri 2004. aasta vastuses sisuliselt, et eespool viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Portugal täitmiseks meetmete võtmise hilinemine oli tingitud hiljutisest valitsuse vahetusest. Samuti edastas nimetatud liikmesriik komisjonile seaduse eelnõu, milles nähti ette dekreetseaduse nr 48 051 kehtetuks tunnistamine ning uus Portugali riigi ja teiste asjaomaste avalik-õiguslike isikute lepinguvälise tsiviilvastutuse õiguslik režiim, ning palus komisjonil teatada, kas selles eelnõus esitatud lahendused vastavad direktiivi 89/665 nõuetekohase ja täieliku ülevõtmise tingimustele.

8 Komisjon saatis 21. märtsil 2005 Portugali ametiasutustele märgukirja, milles teatas neile, et ühelt poolt ei õigusta Portugali valitsuses toimunud muudatused Euroopa Kohtu praktika kohaselt direktiivist 89/665 tulenevate kohustuste ja tähtaegade järgimata jätmist. Teiselt poolt märgib komisjon selles kirjas, et igal juhul ei ole kõnealune seaduseelnõu, mida pealegi Assembleia da República (parlament) ei ole veel heaks kiitnud, vastavuses direktiiviga 89/665.

9 Komisjon, keda ei rahuldanud 25. mail 2005 saabunud Portugali Vabariigi vastus, saatis viimati nimetatule 13. juulil 2005 põhjendatud arvamuse, milles sedastas, et kuna Portugal ei ole võtnud vajalikke meetmeid eespool viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Portugal täitmiseks, siis on nimetatud liikmesriik jätnud täitmata EÜ artikli 228 lõikest 1 tulenevad kohustused. Komisjon tegi Portugali Vabariigile ettepaneku võtta kahe kuu jooksul selle põhjendatud arvamuse kättesaamisest selle täitmiseks vajalikud meetmed.

10 Portugali ametiasutused selgitasid põhjendatud arvamusele 12. detsembril 2005 antud vastuses, et 7. detsembri 2005. aasta seaduseelnõu nr 56/X riigi ja teiste avalik-õiguslike isikute lepinguvälise tsiviilvastutuse kohta (edaspidi „seaduseelnõu nr 56/X"), millega tunnistatakse kehtetuks dekreetseadus nr 48 051, on juba esitatud lõplikuks heakskiitmiseks Portugali parlamendile, ja et on taotletud selle esmajärjekorras registreerimist ning selle panemist parlamendi päevakorda kiireloomulisena.

11 Leides, et Portugali Vabariik ei olnud ikka veel eespool viidatud kohtuotsust komisjon *vs.* Portugal täitnud, esitas komisjon 7. veebruaril 2006 käesoleva hagi.

Väidetav liikmesriigi kohustuste rikkumine

Poolte argumendid

12 Komisjon leiab, et Portugali Vabariik on dekreetseaduse nr 48 051 kehtetuks tunnistamata jätmisega jätnud võtmata eespool viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Portugal täitmiseks vajalikud meetmed. Portugali valitsus on tegelikult piirdunud selle otsuse täitmiseks ainult seaduseelnõu nr 56/X esitamisega. Siiski ei ole viimati nimetatut veel parlamendis heaks kiidetud ja pealegi ei vasta selle sisu direktiivi 89/665 nõuetekohase ja täieliku ülevõtmise tingimustele.

13 Portugali Vabariik rõhutab seevastu, et hagi ei ole põhjendatud, kuna seaduseelnõus nr 56/X määratletud režiim, kuigi parlament ei ole seda veel lõplikult heaks kiitnud, kujutab endast direktiivi 89/665 sätete nõuetekohast ülevõtmist ja tagab eespool viidatud kohtuotsusest komisjon *vs.* Portugal tulenevate kohustuste täieliku täitmise.

14 See liikmesriik märgib lisaks, et tal on alati olnud „kindel kavatsus" viia sisse direktiivi 89/665 nõuetele vastav riigi ja teiste asjaomaste avalik-õiguslike isikute lepinguvälise tsiviilvastutuse režiim, kuid põhiseaduslikust korrast tulenevad keerukused, mille olemus ja tähtsus vähemalt vähendavad tema vastutust, on takistanud teda selle tulemuse saavutamisel.

15 Lõpuks märgib Portugali Vabariik, et tema põhiseaduse artiklid 22 ja 271 ning uus halduskohtumenetluse seadustik tagavad igal juhul piisaval määral eespool viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Portugal täitmise, kuna nad juba näevad tegelikult ette riigi vastutuse kahjude eest, mille on põhjustanud riigi ametnikud või esindajad.

Euroopa Kohtu hinnang

16 Euroopa Kohus otsustas eespool viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Portugal resolutiivosa punktis 1, et jättes dekreetseaduse nr 48 051 kehtetuks tunnistamata, on Portugali Vabariik rikkunud direktiivi 89/665 artikli 1 lõikest 1 ja artikli 2 lõike 1 punktist c tulenevaid kohustusi.

17 Käesoleva liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluse raames on selleks, et kontrollida, kas Portugali Vabariik võttis meetmed selle otsuse täitmiseks, oluline kindlaks teha, kas dekreetseadus nr 48 051 on kehtetuks tunnistatud.

18 Selles suhtes tuleb meenutada, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale on kuupäev, mis tuleb aluseks võtta selle hindamisel, kas tegemist on kohustuste rikkumisega EÜ artikli 228 tähenduses, nimetatud sätte alusel antud põhjendatud arvamuses ette nähtud tähtaja lõppemise kuupäev (12. juuli 2005. aasta otsus kohtuasjas C-304/02: komisjon *vs.* Prantsusmaa, EKL 2005, lk I-6263, punkt 30; 18. juuli 2006. aasta otsus kohtuasjas C-119/04: komisjon *vs.* Itaalia, EKL 2006, lk I-6885, punkt 27, ja 18. juuli 2007. aasta otsus kohtuasjas C-503/04: komisjon *vs.* Saksamaa, EKL 2007, lk I-6153, punkt 19).

19 Käesoleval juhul ei ole vaidlust küsimuses, et kuupäeval, mil lõppes Portugalile 13. juulil 2005. aastal saadetud põhjendatud arvamuses antud tähtaeg, ei olnud Portugali Vabariik dekreetseadust nr 48 051 kehtetuks tunnistanud.

20 Eeltoodust lähtudes tuleb järeldada, et kuna Portugali Vabariik ei võtnud vajalikke meetmeid, mis sobivad eespool viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Portugal täitmiseks, siis on Portugali Vabariik rikkunud EÜ artikli 228 lõikest 1 tulenevaid kohustusi.

21 Seda järeldust ei sea kahtluse alla Portugali Vabariigi esitatud argument, et põhiseaduslikust korrast tulenevad keerukused on takistanud teda lõplikult vastu võtmast dekreetseadust nr 48 051 tühistavat dokumenti ja seega täitmast eespool viidatud kohtuotsust komisjon *vs.* Portugal.

22 Tegelikult ei saa väljakujunenud kohtupraktika kohaselt liikmesriik tugineda oma õiguskorras kehtivatele sätetele, valitsevale praktikale või olukorrale, et õigustada ühenduse õigusest tulenevate kohustuste järgimata jätmist (vt eespool viidatud 18. juuli 2007. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Saksamaa, punkt 38 ja seal viidatud kohtupraktika).

23 Samuti ei saa nõustuda Portugali Vabariigi argumendiga, et riigi vastutus kahjude eest, mille on põhjustanud riigi ametnikud või esindajad, on juba ette nähtud teistes siseriikliku õiguse sätetes. Nagu Euroopa Kohus eespool viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Portugal punktis 33 tegelikult juba otsustas, ei ole sellel asjaolul mõju kohustuste rikkumisele, mis seisnes selles, et siseriiklikus õiguses kehtis edasi dekreetseadus nr 48 051. Selliste sätete olemasolu ei saa seega tagada asjaomase kohtuotsuse täitmist.

24 Järelikult tuleb sedastada, et jättes kehtetuks tunnistamata dekreetseaduse nr 48 051, millega seatakse kahjutasu maksmine isikutele, kellele on tekitatud kahju riigihangetealaste ühenduse õigusnormide või nende ülevõtmiseks kehtestatud siseriiklike õigusnormide rikkumisega, sõltuvusse süü või tahtluse tõendatusest, ei ole Portugali Vabariik võtnud vajalikke meetmeid eespool viidatud kohtuasja komisjon *vs.* Portugal täitmiseks ja on seega rikkunud EÜ artikli 228 lõikest 1 tulenevaid kohustusi.

Rahaline karistus

Poolte argumendid

25 Võttes aluseks arvutusmeetodi, mis on esitatud komisjoni 21. augusti 1996. aasta teatises 96/C 242/07 asutamislepingu artikli [228] kohaldamise kohta (EÜT C 242, lk 6; edaspidi „1996. aasta teatis") ning 28. veebruari 1997. aasta teatises 97/C 63/02 EÜ asutamislepingu artiklis [228] ette nähtud trahvi arvutamise meetodi kohta (EÜT C 63, lk 2; edaspidi „1997. aasta teatis"), teeb komisjon Euroopa Kohtule ettepaneku määrata Portugali Vabariigile eespool viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Portugal täitmata jätmise eest karistuseks trahv 21 450 eurot iga viivitatud päeva eest alates käesolevas kohtuasjas otsuse tegemise kuupäevast kuni tuvastatud liikmesriigi kohustuste rikkumise lõppemiseni.

26 Komisjon on seisukohal, et trahvi määramine on kõige sobivam vahend tõendatud rikkumise võimalikult kiireks lõpetamiseks. Selle trahvi suurus on arvutatud korrutades ühtset 500 euro suurust baassummat koefitsiendiga 11 (skaalal 1–20) rikkumise raskuse eest, koefitsiendiga 1 (skaalal 1–3) rikkumise kestuse eest ning koefitsiendiga 3,9, mille arvutamise aluseks on Portugali Vabariigi sisemajanduse kogutoo-

dang ja selle liikmesriigi häälte arv Euroopa Liidu Nõukogus, mis kajastab Portugali maksevõimet.

27 Portugali Vabariik toob esile, et komisjoni pakutud trahvi suurus on selgelt ebaproportsionaalne, arvestades käesoleva asja asjaolusid ning see pole kooskõlas Euroopa Kohtu väljakujundatud praktikaga selles valdkonnas.

28 Nimetatud liikmesriigi esitatud vastuväited puudutavad peamiselt trahvi arvutamise meetodeid. Esiteks on komisjoni kohaldatud rikkumise raskuse koefitsient 11 ülemäärane karistus liikmesriigi väitetava osalise riigihangetealaste kohustuste rikkumise eest, kuna käsitletavast palju tundlikemates valdkondades toime pandud liikmesriigi kohustuste rikkumiste raames, näiteks rahvatervis (4. juuli 2000. aasta otsus kohtuasjas C-387/97: komisjon *vs.* Kreeka, EKL 2000, lk I-5047) või keskkond (25. novembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-278/01: komisjon *vs.* Hispaania, EKL 2003, lk I-14141), pakkus komisjon raskusastme koefitsientideks vastavalt 6 ja 4. Seega peaks Euroopa Kohus käesolevas asjas määrama trahvi mitte kõrgema raskusastme koefitsiendi alusel kui 4. Teiseks peaks vastavalt komisjoni teatise EÜ asutamislepingu artikli 228 kohaldamise kohta (SEK(2005) 1658; edaspidi „2005. aasta teatis") punktile 13.3 käesoleval juhul olema asjakohane periood direktiivi 89/665 täitmise hindamiseks üks aasta, mitte aga üks päev, nagu pakub komisjon.

29 Portugali Vabariik märgib lisaks, et sõltumata selle trahvi suuruse vähendamisest ja selle perioodi määratlemisest aasta alusel peaks Euroopa Kohus määrama selle karistuse kohaldamise peatamise kuni seaduseelnõu nr 56/X jõustumiseni. Selline võimalus on ette nähtud 2005. aasta teatise punktis 13.4, millest lähtudes

võib Euroopa Kohus erilistel asjaoludel määrata trahvi peatamise, kui liikmesriik on rikkumise tuvastanud kohtuotsuse täitmiseks vajalikud meetmed juba võtnud, kuid oodatava tulemuse saamiseks kulub vältimatult aega. Portugali Vabariik leiab, et käesoleval juhul on asi nii.

Euroopa Kohtu hinnang

30 Kui Euroopa Kohus leiab, et Portugali Vabariik ei ole kohtuotsust komisjon *vs.* Portugal täitnud, võib Euroopa Kohus EÜ artikli 228 lõike 2 kolmanda lõigu kohaselt määrata sellele liikmesriigile põhisumma või trahvi.

31 Selles suhtes tuleb märkida, et Euroopa Kohus peab konkreetse juhtumi asjaolusid arvesse võttes igas asjas kaaluma, milliseid rahalisi karistusi tuleb antud juhul määrata (eespool viidatud 12. juuli 2005. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Prantsusmaa, punkt 86, ja 14. märtsi 2006. aasta otsus kohtuasjas C-177/04: komisjon *vs.* Prantsusmaa, EKL 2006, lk I-2461, punkt 58).

32 Käesoleval juhul, nagu on märgitud ka käesoleva otsuse punktis 25, teeb komisjon Euroopa Kohtule ettepaneku määrata Portugali Vabariigile trahv.

33 See ettepanek põhineb arvutusmeetodil, mille komisjon määratles 1996. ja 1997. aasta teatistes. Siiski on oluline täpsustada, et need kaks teatist asendati 2005. aasta teatisega, mida selle artikli 25 kohaselt kohaldatakse komisjoni otsuste suhtes, mis ta teeb EÜ artikli 228 kohase menetluse algatamise kohta Euroopa Kohtus alates 1. jaanuarist 2006.

34 Selle otsuse kohta peab siiski märkima, et komisjoni rahatrahvi ettepanekud ei ole Euroopa Kohtu jaoks siduvad, vaid kujutavad endast ainult vajalikku lähtepunkti (vt eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Kreeka, punkt 80, ja eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Hispaania, punkt 41). Samuti ei ole komisjoni teatistes sisalduvad juhtnöörid kohtu jaoks siduvad, vaid need aitavad tagada nimetatud institutsiooni tegevuse läbipaistvust, ootuspärasust ja õiguskindlust (vt selle kohta eespool viidatud 12. juuli 2005. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Prantsusmaa, punkt 85, ja eespool viidatud 14. märtsi 2006. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Prantsusmaa, punkt 70).

35 Euroopa Kohus on samuti täpsustanud, et trahvi ja/või põhisumma määramise eesmärk on motiveerida rikkumise toime pannud liikmesriiki rikkumise tuvastanud kohtuotsust täitma majandusliku sunnivahendi kasutamise abil, mis motiveerib teda tuvastatud rikkumist lõpetama. Seega tuleb rahalised karistused määrata lähtuvalt veenmise määrast, mis on vajalik selleks, et kõnealune liikmesriik oma käitumist muudaks (vt selle kohta eespool viidatud 12. juuli 2005. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Prantsusmaa, punkt 91, ja eespool viidatud 14. märtsi 2006. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Prantsusmaa, punktid 59 ja 60).

36 Käesoleval juhul tuleb sedastada, et Euroopa Kohtus 5. juulil 2007 toimunud kohtuistungil kinnitas Portugali Vabariigi esindaja, et dekreetseadus nr 48 051 oli sellel kuupäeval veel jõus.

37 Arvestades seda, et lähtuma peab sellest, et asjaomane kohustuste rikkumine kestis ajal, kui Euroopa Kohus hindas asjaolusid, tuleb järeldada, nii nagu leiab ka komisjon, et Portugali Vabariigile trahvi määramine kujutab endast meedet, mis on võetud selleks, et Portugal võtaks vajalikud meetmed tagamaks eespool viidatud kohtuotsuse

komisjon *vs.* Portugal täitmine (vt eespool viidatud 12. juuli 2005. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Prantsusmaa, punkt 31; eespool viidatud 14. märtsi 2006. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Prantsusmaa, punkt 21, ja eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Itaalia, punkt 33).

38 Lisaks, mis puutub sellise trahvi arvutamise meetoditesse, tuleb Euroopa Kohtul oma kaalutlusõigust teostades määrata trahv kindlaks selliselt, et see oleks ühelt poolt asjaoludele kohane ning teiselt poolt tuvastatud rikkumise suhtes ja asjaomase liikmesriigi maksevõime suhtes proportsionaalne (vt eelkõige eespool viidatud 12. juuli 2005. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Prantsusmaa, punkt 103, ja eespool viidatud 14. märtsi 2006. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Prantsusmaa, punkt 61).

39 Sellest vaatepunktist lähtudes tuleb ühenduse õiguse ühtlast ja tõhusat kohaldamist arvestades tagada trahvile sunniiseloom, arvestades selliseid kriteeriume nagu rikkumise kestus, raskusaste ja kõnealuse liikmesriigi maksevõime. Nende kriteeriumide kohaldamiseks tuleb arvesse võtta eelkõige täitmata jätmise tagajärgi era- ning ka avalikele huvidele ning kõnealuse liikmesriigi tema kohustuste täitmisele suunamise edasilükkamatut vajadust (vt eelkõige eespool viidatud 12. juuli 2005. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Prantsusmaa, punkt 104, ja eespool viidatud 14. märtsi 2006. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Prantsusmaa, punkt 62).

40 Mis esiteks puutub rikkumise raskusastmesse ja eelkõige eespool viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Portugal täitmata jätmise tagajärgedesse era- ja avalikele huvidele, tuleb meenutada, et direktiivi 89/665 põhjenduse 3 kohaselt teeb riigihangete avamine ühenduse konkurentsile vajalikuks oluliselt suurema läbipaistvuse ja mittediskrimineerimise tagamise. Sellise avamisega tuntava mõju saavutamiseks tuleb riigihankeid käsitleva ühenduse õiguse või seda rakendavate siseriiklike õigusnormide rikkumise puhuks sätestada tõhusad ja kiired abinõud.

41 Sel põhjusel sätestab nimetatud direktiivi artikli 1 lõige 1 liikmesriikidele kohustuse tagada, et tellijate ebaseaduslikud otsused saaks läbi vaadata tõhusalt ning eelkõige võimalikult kiiresti, samas kui selle direktiivi artikli 2 lõike 1 punktis c rõhutatakse asjaolu, et on oluline ette näha siseriiklikud menetlused, mis võimaldavad maksta kahjutasu isikutele, kellele on selliste rikkumisega kahju tekitatud.

42 Niisiis tuleb Portugali Vabariigi poolt dekreetseaduse nr 48 051, millega seatakse kahjutasu maksmine asjaomastele isikutele sõltuvusse Portugali Vabariigi või asjaomaste avalik-õiguslike isikute süü või tahtluse tõendatusest, kehtetuks tunnistamata jätmist pidada tõsiseks rikkumiseks, olgugi et see ei muuda isikutele võimatuks õiguskaitsevahendite kasutamist, muudab see, nagu märgib ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 51, õiguskaitsevahendite kasutamise selles valdkonnas keerukamaks ja kulukamaks ning kahjustab seega ühenduse riigihankepoliitika täielikku toimet.

43 Tuleb siiski tõdeda, et komisjoni pakutud koefitsient 11 (skaalal 1–20) tundub käesoleval juhul olevat liiga kõrge, seevastu koefitsient 4 vastab käesoleval juhul aga rikkumise raskusele rohkem.

44 Teiseks, komisjoni pakutud rikkumise kestusega seotud koefitsiendiga 1 ei saa nõustuda. Euroopa Kohtule esitatud toimikust selgub, et see koefitsient arvutati ajavahemiku alusel, mis kulus eespool viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Portugal väljakuulutamisest kuni käesoleva kohtuasja algatamiseni.

45 Tuleb märkida, et rikkumise kestuse hindamisel peab lähtuma hetkest, mil Euroopa Kohus hindab asjaolusid, mitte hetkest, mil komisjon kohtusse pöördub (vt selle kohta eespool viidatud 14. märtsi 2006. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Prantsusmaa, punkt 71).

46 Käesoleval juhul on eespool viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Portugal täitmisega seotud Portugali Vabariigi kohustuste rikkumine kestnud enam kui kolm aastat, sh märkimisväärne ajavahemik, mis on kulunud alates selle kohtuotsuse kuulutamisest 14. oktoobril 2004.

47 Nende asjaolude tõttu tundub rikkumise kestuse arvessevõtmiseks pigem sobivat koefitsient 2 (skaalal 1–3).

48 Kolmandaks, mis puutub komisjoni ettepanekusse korrutada baassummat koefitsiendiga, mis põhineb asjaomase liikmesriigi sisemajanduse kogutoodangul ja tema häälte arvul nõukogus, on see põhimõtteliselt asjakohane viis peegeldada selle liikmesriigi maksevõimet, säilitades samas erinevate liikmesriikide vahelise mõistliku erinevuse (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsused komisjon *vs.* Kreeka, punkt 88, komisjon *vs.* Hispaania, punkt 59, ja 12. juuli 2005. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Prantsusmaa, punkt 109).

49 Siiski ei peegelda käesoleval juhul komisjoni pakutud koefitsient 3,9 piisavalt nende tegurite väljakujunemist, mis on Portugali Vabariigi maksevõime hindamise aluseks, eelkõige selles osas, mis puutub Portugali sisemajanduse kogutoodangu kasvu. Seega, nagu pealegi selgub 2005. aasta teatise punktist 18.1, peab seda koefitsienti tõstma 3,9-lt 4,04-le.

50 Samuti tuleb baassummaks, millest lähtudes kohaldatakse korrutatavaid koefitsiente, määrata 600 eurot, tulenevalt sama teatise punktis 15 komisjoni poolt 500 euro suuruse summa korrigeerimisest selleks, et võtta arvesse alates 1997. aasta teatise avaldamisest toimunud inflatsiooni.

51 Eeltoodust lähtudes annab 600 euro suuruse baassumma korrutamine rikkumise raskusastmest lähtuvalt koefitsiendiga 4, rikkumise kestusest lähtuvalt koefitsiendiga 2 ja asjaomase liikmesriigi maksevõimest lähtuvalt koefitsiendiga 4,04 tulemuseks summa 19 392 eurot iga hilinetud päeva kohta. Seda summat tuleb pidada sobivaks, arvestades käesoleva otsuse punktis 35 nimetatud trahvi eesmärke.

52 Trahviperioodi määratlemise suhtes tuleb käesoleval juhul, mis on seotud Euroopa Kohtu sellise otsuse täitmisega, mis nõuab õigusnormi muutva sätte vastuvõtmist, otsustada trahvi kasuks, mis määratakse iga päeva kohta (vt selle kohta eespool viidatud 14. märtsi 2006. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Prantsusmaa, punkt 77).

53 Lõpuks tuleb märkida, et Portugali Vabariigi esitatud argumentidega, et Euroopa Kohtul on võimalik määrata trahvi määramise peatamine 2005. aasta teatise punkti 13.4 alusel, ei saa nõustuda. Sõltumata juba käesoleva otsuse punktis 34 märgitud asjaolust, et see teatis ei ole Euroopa Kohtu jaoks siduv, piisab tegelikult märkimisest, et vastupidi sellele, mida sellise peatamise otsustamiseks nõuab nimetatud punkt 13.4, on eespool viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Portugal täitmiseks vajalikud meetmed jäetud igal juhul võtmata.

54 Võttes arvesse kõiki eespool esitatud kaalutlusi, tuleb Portugali Vabariigilt komisjoni „Euroopa Ühenduse omavahendite" kontole kandmiseks välja mõista trahv summas 19 392 eurot iga eespool viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Portugal täieliku ja tervikliku täitmise tagamiseks vajalike meetmete rakendamisega hilinetud päeva eest alates käesoleva kohtuotsuse kuulutamisest kuni nimetatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Portugal täieliku täitmiseni.

Kohtukulud

55 Kodukorra artikli 69 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna komisjon on kohtukulude hüvitamist nõudnud ja Portugali Vabariik on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb kohtukulud temalt välja mõista.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

1. Jättes kehtetuks tunnistamata 21. novembri 1967. aasta dekreetseaduse nr 48 051, millega seatakse kahjutasu maksmine isikutele, kellele on tekitatud kahju riigihangetealaste ühenduse õigusnormide või nende ülevõtmiseks kehtestatud siseriiklike õigusnormide rikkumisega, sõltuvusse süü või tahtluse tõendatusest, ei ole Portugali Vabariik võtnud vajalikke meetmeid 14. oktoobri 2004. aasta otsuse kohtuasjas C-275/03: komisjon *vs.* Portugal täitmiseks ja on seega rikkunud EÜ artikli 228 lõikest 1 tulenevaid kohustusi.

2. **Mõista Portugali Vabariigilt Euroopa Ühenduste Komisjoni „Euroopa Ühenduse omavahendite" kontole kandmiseks välja trahv summas 19 392 eurot iga eespool viidatud 14. oktoobri 2004. aasta kohtuotsuse komisjon *vs.* Portugal täieliku ja tervikliku täitmise tagamiseks vajalike meetmete rakendamisega hilinetud päeva eest, alates käesoleva kohtuotsuse kuulutamisest kuni nimetatud 14. oktoobri 2004. aasta kohtuotsuse täieliku täitmiseni.**

3. **Mõista kohtukulud välja Portugali Vabariigilt.**

Allkirjad